

Täysistunto

Tiistai 9.10.2018 klo 14.00—17.39

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetun lain liitteen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 165/2018 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Mikäli puhujalistaa ei ehditä annettussa ajassa käydä loppuun, asiakohdan käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan tämän päivän istunnossa muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Jos keskustelu asiasta puolestaan päättyy ennen sille varatun määräajan päättymistä, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan, 8. asiakohtaan.

Keskustelu

15.02 **Pekka Puska kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Meillä on tässä pöydällä alkoholiveroa koskeva asia. Esityslistan seuraavassa kohdassa puhutaan virvoitusjuomaverosta. Toivon, että puhemies sallii, että voin käsitellä hieman yhdessä näitä asioita, koska ne liittyvät olennaisesti toisiinsa. Tietysti samalla voidaan muistuttaa, että meillä on hiljattain ollut vastaavanlainen vero myöskin tupakasta.

Nämä kaikki kolme aihetta ovat kansanterveyden kannalta hyvin keskeisiä: alkoholi, tupakka ja sitten sokeri erityisesti nuorten lihavuuden kannalta. Ne ovat kaikki todella tärkeitä. Niihin vaikuttamalla voidaan vaikuttaa kansanterveyteen, torjua sosiaalisia ongelmia, vähentää sote-palvelujen tarvetta ja monella tavalla vaikuttaa taloudellisesti suotuisasti. Hintaa on tutkimusten mukaan aivan keskeinen keino, ja se on osoitettu monessa tutkimuksessa niin alkoholin kuin tupakan osalta. Ja hintaa siis säännellään juuri verotuksella.

Useat asiantuntijat ovat viitanneet siihen, että hinnalla on erityinen vaikutus juuri lasten ja alempien sosiaaliryhmien valintoihin. Täten sanotaan, että hintapolitiikka auttaisi juuri lasten ja nuorten kansanterveysasioissa ja myöskin terveyserojen tasoittamisessa. Näillä haittaveroilla on tietysti samalla tärkeä vaikutus valtion verotulojen kannalta, ja ne auttavat siirtämään verotuksen painopistettä työn verotuksesta haitallisen kulutuksen verotukseen. Tässä suhteessa onkin sanottu, että nämä ovat oikeat win-win-tilanteet: sekä kansanterveys että valtion kassa hyötyvät.

Näiden haittaverojen kritiikkinä on tietysti sanottu, että ne kohdistuvat raskaimmin juuri vähävaraisiin. Toki — vain jos he kuluttavat näitä tuotteita. Mutta joka tapauksessa sen vuoksi näiden veronkorotusten suhteen on pysyttävä kohtuullisella linjalla. Tietysti samal-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

la on näin terveyden edistäjän kannalta syytä muistuttaa, kuinka näiden tuotteiden käyttäjillä on erinomainen mahdollisuus säästää. Jos tupakoi askin päivässä, siihen menee vuodessa 2 500 euroa, ja erittäin moni suomalainen onkin luopunut tupakasta sekä terveyden että rahan vuoksi. Myöskin alkoholin kulutusta vähentämällä voi säästää, ja nuoret voivat säästää limsoja vähentämällä. Eli muuttamalla elintapojaan näissä suhteissa kohentaa sekä terveyttään että talouttaan.

Alkoholiveron maltillinen korotus on paikallaan. Tähänastiset ja toki kovin ennenaikaiset, heinäkuun loppuun ulottuvat Valviran tiedot osoittavat, että viime vuosien alkoholin kulutuksen lasku olisi pysähtynyt ja lain tämänhetkinen vaikutus olisi hämmästyttävän tarkkaan asiantuntijoiden arvioima eli noin 4 prosenttia taustatrendiin verrattuna. Mutta kuten olemme korostaneet, on aivan liian lyhyt aika vetää johtopäätöksiä.

Alkoholiveron suhteen on tässä lakiesityksessä kysymys myöskin veron suuntaamisesta. Tämä korotus on kuitenkin prosentuaalisesti sen verran pieni, ja kun sen tulee kohdistua kaikkiin tuotteisiin, niin ei juuri kannata vaivata päätään pienillä eroilla tässä painotuksessa.

Alkoholi- ja virvoitusjuomaverosta puhuttaessa on muistettava, että ne poikkeavat tupakkaverosta siinä suhteessa, että tupakkaverossa tavoitteena on savuton Suomi. Eli tupakkoinnin vähenemisen myötä veronkorotukset eivät pitkän päälle enää tuo lisää varoja valtion kassaan — eli ennen kaikkea terveystaloudellinen instrumentti. Mutta tässä taas on kysymys nimenomaan haitallisen kulutuksen rajoittamisesta.

Virvoitusjuomaveron suhteen on myönteistä, että korotukset painottuvat sokeripitoisempiin juomiin. Samalla voidaan todeta, että veronkorotukset toki jatkossa voisivat olla suuremmatkin. Eräät esimerkit, kuten Meksikosta, osoittavat, että tuntuvilla virvoitusjuomaveron korotuksilla on voitu huomattavasti vaikuttaa nuorten lihomista vähentävästi. THL:n iso FinTerveys-tutkimus on hiljattain osoittanut, että suomalaisten lihominen on valitettavasti jatkunut. Tämä on iso kansanterveydellinen ongelma, ja kun se kohdistuu erityisesti lapsiin ja nuoriin, on se erityisen huolestuttavaa. Tarvitaan nykyistä tehokkaampia toimia. Virvoitusjuomat toki ovat vain pieni osa tätä ongelmaa, mutta juuri ylipainoisten nuorten osalta vahvasti kuvassa mukana. Tarvitsisimme kokonaisuudessaan vaikuttavampia toimia niin ravinnon kuin liikunnan suhteen, ja liikunnan suhteen odotamme tänne liikuntapoliittista selontekoa.

Ravinnon ja nuorten suhteen ministeri Lepän hiljattaiset avaukset kouluruokailun edistämässä ja energiajuomien myynnin rajoittamisessa ovat tervetulleita.

Virvoitusjuomaveron suhteen on myös huomattava, että karkkiveron lopettaminen aikaan oli virhe. Vastoin julkisuudessa annettua kuvaa se ei suinkaan perustunut EU:n päätökseen, ja sen palauttamista tulisi suunnitella.

Terveyden edistämässä ja terveyskasvatuksessa, niin kuin kaikessa kasvatuksessa, tarvitaan sekä keppiä että porkkanaa. Porkkana on tietysti mukavaa, ja sitä toivotaan mahdollisimman paljon, mutta valitettavan usein se vaatii valtion ja kuntien varoja. Nämä haitta-erot, joista nyt puhutaan, taas merkitsevät monille keppiä, mutta sitäkin tarvitaan, varsinkin kun se on tehokasta ja valtion kannalta halpaa.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan nämä pöydällä olevat veroesitykset, tämä ja esityslistalla seuraavana oleva, ovat sopivasti mitoitettuja esityksiä oikeaan suuntaan ja ovat myös monella tavalla rinnastettavissa ajankohtaisiin ympäristöhaittaveroihin. Valtiovarainministeri Orpoa tulee tässä asiassa kiittää suomalaisen kansanterveyden edistämisestä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

15.08 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa rouva puhemies! Olisin halunnut kysyä tämän kysymyksen vastuuministeriltä, mutta tietäväiset kollegatkin voisivat kyllä tähän vastata: miten tavalliselle kansalaiselle avataan käsite ”tilastoimaton alkoholijuomien kulutus”? Tilastoitu alkoholijuomien kulutus tarkoittaa kotimaassa myytyjen ja verotettujen alkoholijuomien määrää, joten olisi kiinnostavaa tietää, miten tai millä tavalla mitataan tilastoimatonta alkoholijuomien kulutusta.

Sinänsä tämä hallituksen esitys alkoholiveron nostamiseksi on perusteltua, koska kasvava alkoholijuomien yksilökohtainen kulutus nostaa myös siitä johtuvien haittojen korjaamisen kustannuksia.

15.09 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Ensin täytyy sanoa yleisesti alkoholilainsäädäntöön liittyen, että oli täysin oikea ratkaisu hallituksen esittämällä tavalla ja sinistenkin vahvasti kannattamalla tavalla vapauttaa alkoholilainsäädäntöä. Niitä epäsuotuisia terveydellisiä vaikutuksia tai suurta alkoholinkulutuksen kasvua, mitä oli väitetty, ei ole ainakaan vielä tapahtunut. Seurataan tilannetta, mutta tällä hetkellä näyttää ihan hyvältä.

Mitä tulee tähän pöydällä olevaan esitykseen, niin alkoholiveroahan on jo kerran tämän hallituskauden aikana korotettu, ja nyt siis tulee uusi korotus. Huomattavaa on tietysti se, että viinin muita juomaryhmiä suuremmalla veronkorotuksella pienennetään nykyistä veroeroa viinin ja muiden mietojen juomien välillä. Oluen valmisteveroa korotetaan 2,7 prosenttia ja viinin tosiaan 3,7 prosenttia. Tähän ovat julkisessa keskustelussakin jotkut kiinnittäneet huomiota, että miksi näin. Omalta osaltani sanoisin, että on järkevää elinkeinopolitiikkaa tietyllä tavalla tätä kautta myös hieman tukea suomalaista panimoteollisuutta, erityisesti pienpanimoteollisuutta, joka tietysti keskittyy olueen. Viini on enemmän sitten, täytyy sanoa ulkomainen tuote.

Tässä alkoholiveron korottamisessa ajatus ja ennuste on, että vuositasolla noin 30 miljoonaa euroa lisää tulee sitä kautta valtion kassaan. Se on tietysti sinänsä positiivista, mutta katson, että seuraavalla hallituskaudella alkoholiveron korottamiseen ei kyllä hirveästi pelivaraa enää olisi, sillä Suomen alkoholiverotus esimerkiksi oluenkin osalta on EU-tasolla varsin kovaa ja sitä kautta voi asettua jo elinkeinopoliittiseksi kysymykseksi, jos tästä vielä lähdettäisiin kovin suuresti korottamaan. Sinänsä nämä korotuksethan ovat suht pieniä prosentuaalisesti, eli jos ajattelee kuluttajaa, niin näyttää siltä, että vähittäismyyntihinnat alkoholijuomalta nousisivat noin prosentin, eli ei ole kuluttajalle kovin suuresta kysymyksestä kyse tässä, mutta valtiontaloudellisesti ja kansanterveydellisesti tietysti näillä on aina vaikutuksia. [Timo Harakka pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Olemme puhujalistassa.

15.11 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on oikein kannatettava, jos ajattelemme terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä. Olemme aivan olennaisella polulla hyvään suuntaan.

Alkoholin liikakäyttö on yksi keskeisimmistä suomalaisen yhteiskunnan terveysuhista. Se vaikuttaa, niin kuin tiedämme, kansanterveyteen, sosiaalisiin ja perhesuhteisiin, lasten hyvinvointiin, talouteen ja viranomaistoimintaan. Alkoholihaittojen tuomat lisäkustannukset julkiselle taloudelle ovat useita miljardeja euroja vuodessa. Sitten kun otetaan huomioon tuotantomenetykset työelämässä ja muut haitat, kustannukset ovat moninkertaisia. Ja kyllä nämä edelliset muutokset alkoholilakiin ovat kyllä selvästi näkyneet esimer-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

kiksi poliisin toiminnassa, ja lisäkustannuksia siitä on koitunut. Ja jos ajatellaan alkoholin negatiivisia vaikutuksia perheiden ja erityisesti lasten hyvinvointiin, sitä ei voida edes rahalla mitata.

Me tiedämme historiasta, että tehokkain tapa hillitä alkoholin väärinkäyttöä on vaikuttaa alkoholin saatavuuteen ja hintaan. Nyt tämä hallituksen esitys tuo veronkorotuksia, joiden on laskettu olevan keskimäärin noin 2,5 prosenttia. Eli nämä korotukset nostaisivat alkoholijuomien vähittäismyyntihintoja keskimäärin noin runsaan prosentin, minkä yhteydessä veronkorotus kasvattaisi alkoholiveron tuottoa vuodessa noin 30 miljoonaa euroa. Me ajattelemme, että vaikka hallituksen esitys on oikeansuuntainen, tulisi korotusten olla kuitenkin merkittävämpiä huomioiden alkoholin kulutuksesta tulevat merkittävät yhteiskunnalliset haitat ja kustannukset. Olenkin jättänyt toimenpideohjeen alkoholijuomien valmisteveron reilummasta korottamisesta.

Jos ajattelemme niin, että alkoholin verotuksesta tuleva vuosittainen tuotto olisi 70 miljoonaa euroa korkeampi kuin valtion vuoden 19 talousarviossa arvioitu 30 miljoonan euron korotus, niin vuoden 19 tuotto olisi 100 miljoonaa euroa vuoden 18 tuottoa korkeampi, ja jos me ajattelemme, mistä kaikesta hallitus on leikannut, yksi pieni esimerkki on kelia-kiakorvaus. Meillä on perheitä, jotka tarvitsevat hoitona erityisruokavalion — gluteeniton ruokavalio on ainut hoito — ja me tiedämme, että se tuo perheisiin kustannuksia, ja olemme pyytäneet vuosi toisensa jälkeen 10 miljoonan euron lisäpanostusta. Tämä olisi erittäin merkittävä näissä perheissä ja varsinkin monissa vähävaraisissa perheissä, pieneläkeläisten perheissä, jotka joutuvat käyttämään jatkuvasti kalliimpaa ravintoa lääkkeenä, ja ajatelen kyllä, että esimerkiksi vähän reilumpi verotuksen korotus alkoholituotteissa, 70 miljoonan kerääminen lisää, ja sen käyttäminen vähän järkevämmiin olisi kyllä ihan perusteltua.

15.14 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tässähän hallitus itsekin perustelee alkoholiveron korotusta nimenomaan fiskaalisin perustein eli sillä, että tällä kerätään lisää rahaa valtion kassaan. Eli 30 miljoonaa euroa, puhemies, tällä sitten tulee lisää verotuloja. On huomattava, että hallitushan ei perustele veronkorotusta terveyssyillä, mikä tietenkin tulee huomata myös tässä keskustelussa, vaan nimenomaan fiskaalisilla syillä.

Itse katson kyllä niin, että totta kai meidän täytyy tunnistaa alkoholin aiheuttamat haitat koko yhteiskunnalle ja se iso lasku, minkä se alkoholi aiheuttaa. Mutta sanonpa vain niin, että oikeastaan hallituksen omat toimet silloin aiemmin, kun uudistettiin alkoholilainsäädäntöä kokonaisuudessaan, tulivat nostamaan terveydenhuollon kustannuksia huomattavissa määrin, ja niitä ei tietenkään sillä paikata, että ruvetaan fiskaalisista syistä koko ajan nostamaan alkoholiveroa.

Tämä on haittavero, tämä on terveysperusteinen vero. Siinä suhteessa on ihan perusteltua tätäkin veroa korottaa, mutta täytyy myös huomata, että viimeaikainen kehityshän on mennyt siihen, että vuosi vuodelta veroa on korotettu, ja jo tällä hetkellä Suomessa alkoholivero on varsin korkealla tasolla. Siksi yhtälö ei toimi tässä tapauksessa niin yksinkertaisesti, että nostamme taas alkoholiveroa ja ikään kuin terveysvaikutukset siitä sitten tulevat paremmiksi, koska tosiaan hallituksen omienkin perustelujen mukaan kyse on nimenomaan fiskaalisesta verosta, mitä sinänsä emme tietenkään tässä yhteydessä lähde vastustamaan.

Se, puhemies, minkä toivoisin meille jaostoon sitten evästykseksi, olisi se, että hieman vielä katsoisimme tätä rakennetta. Se on varmasti perusteltua, että väkeviä korotetaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

enemmän kuin mietoja, mutta esityksessähän viinit jostain syystä ovat hieman korkeammin korotettuja kuin muut, ja se ei kuitenkaan se kaikkein väkevin ole. Varmasti uskoisin, että työnkuvamme mukaisesti jaostossa sitten myös nämä sisällölliset asiat katsomme läpi.

15.17 Rami Lehto ps: Arvoisa rouva puhemies! Kun autojen kulutus vähenee ja polttoainetta menee vähemmän, niin silloin veroa pitää nostaa polttoaineissa, että verotulot pysyvät ennallaan. Nyt käy sama alkoholin kanssa. Kun alkoholin kulutus laskee, mikä on todella hyvä asia, niin sitten veroja nostetaan, että taas verot pysyisivät samana. [Timo Harakka: Ei se laske!] — Kyllä monella laskee se alkoholin kulutus.

Minä luin yhden jutun just lehdessä. Virolaiset ravintoloitsijat valittivat, että suomalaiset turistit ovat vähentyneet, kun Viro nosti alkoholiveroa. Eli kun siellä nousivat hinnat, niin suomalaiset eivät mene sinne, he matkailivat ennemmin kotimaassaan, kun ei tarvitse sen halvan oluen perään lähteä. Nyt Suomi taas yrittää tehdä sitä väliä isommaksi, eli kun täällä nostetaan alkoholiveroa, niin taas se tekee houkuttelevammaksi lähteä Viroon matkailemaan, ja me tiedämme, että jos suomalainen halvalla saa, niin sitä lähdetään hakemaan vaikka kauempaa ja ostetaan enemmän kuin omaksi tarpeeksi. Eli jos alkoholi on Suomessa edullisempaa, niin sitä ostetaan vain se, mitä just nyt tarvitaan, mutta Viirosta kun mennään hakemaan, niin sieltä ostetaan paljon enemmän ja sitten tulee juotua paljon enemmän.

Sitten minä haluaisin sanoa tähän, että kun nyt tämä alkoholiverotus taas nousee ja alkoholin hinta nousee, niin vaikka nuoriso juo entistä vähemmän, niin missä vaiheessa tulee se raja, että he miettivät, että kannabista voisi saadaikin halvemmalla, että kannattaako ostaa sitten sitä perjantai-iltana eikä alkoholia, jos alkoholi on huomattavasti kalliimpaa. [Timo Harakka: Nostetaan sen verotusta!] Olisi hyvä saada tietää, mitä tutkimustuloksia siitä on.

Tämä minuakin myös ihmetyttää, että minkä takia just se viini, mitä käytetään ruuan kanssa. Eli kun moni nauttii viikonloppuna jonkin hienomman aterian ja juo lasin viiniä sen kanssa, niin siitä rangaistaan, mutta sitten sitä kirkasta ei nostetakaan niin paljon — eli pää täyteen, se on halvempaa.

15.19 Eero Suutari kok: Arvoisa puhemies! Tässä on kysymyksessä tietysti fisikaalinen veronlisäys. Meillä tällä hetkellä on esimerkiksi oluen kohdalla korkea alkoholiverotus, viineissä meillä ollaan toiseksi korkeimmalla sijalla ja nyt ollaan korjaamassa sitä sitten korkeammaksi, koska siellä on 3,7 prosenttia se korotus, ja muualla se on sitten, esimerkiksi oluessa, kaksi ja puoli prosenttia.

Alkoholin kulutuksen laskeminen ainakin nyten uusimpien mittausten mukaan on pysähtynyt, ja voisi sanoa, että tuonti on pienentynyt. Mutta tässä on tietysti sellainen haaste olemassa, koska Viro on pysäyttänyt alkoholiveron noston prosessin, että kääntyykö tämä uudelleen sitten alkoholin tuontiin Baltian maahan suuntautuvilta matkoilta.

Tämähän tarkoittaa tällä hetkellä vain noin prosenttia lopputuotteen hinnassa oluen osalta, tietysti viinien osalta vähän enemmän ja sitten kovempien viinien osalta huomattavasti enemmän. Mutta kuten sanoin, tällä ei ole muuta vaikutusta kuin fisikaalista vaikutusta.

15.20 Ari Jalonen sin: Arvoisa puhemies! Tahdon nostaa esille vielä sen faktan, että meidän alkoholiverotuksemme on seurattava erittäin tiiviisti Baltian maiden verotusta ja muiden naapurimaiden verotusta. Viitataan samaan uutiseen kuin täällä aikaisemminkin viitat-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

tiin, että suomalaiset turistit ovat kadonneet Tallinnan ravintoloista, ja se lienee juuri seurausta alkoholiverotuksen muutoksista, alkoholipolitiikan muutoksesta niin Virossa kuin Suomessa. Ja tämä aikaisempi alkoholipolitiikan uudistaminen, nykyaikaistaminen oli nimenomaan liike oikeaan suuntaan, jolla saatiin vähennettyä sitä tuontiuittoviinaa turisteissa ulkomailta, mikä ehkä lienee sitä tilastoimatonta viinaa. Sehän ei missään näy, muuta kuin sitten jälkikäteen toisenlaisina seurauksina, niin kuin täällä mainittiin siitä, että juomisen vähentyminen on nyt taittunut, joka lienee tosiaan siitä seurausta, että Viron tuonti on vähentynyt. Eli pitää ehdottomasti seurata sitä kokonaisuutta, minkä muodostavat Suomi ja lähinaapurit alkoholipolitiikassa veroineen.

15.22 Markku Eestilä kok: Arvoisa rouva puhemies! Yhdyn edustaja Jalosen näkemyksiin siitä, että kyllä meidän täytyy kuitenkin naapurimaita koko ajan seurata ja nimenomaan Baltian maita. En ihmettele yhtään, että Viro on pannut nämä korotusprosessit hie-man jäähyille ja katsoo, mitä Suomi tekee.

Tämmöisen pienen korotuksen kyllä tämä alkoholiverotus kestää, ja hyvä, että sitä ei ole työnnetty kaikella voimalla oluen niskaan, koska silloinhan se ralli alkaisi uudelleen. Jotenkin ajattelen näin, että kun aikanaan kieltolaki lopetettiin, niin todellinen syy oli valtion kassavaje, ja nyt pyritään samaan fiskaaliseen lopputulokseen.

Yhteen asiaan kiinnittäisin huomiota. Joillakin meillä tässä salissa on kova usko siihen, että me voimme säädellä ihmisten käyttäytymistä ja varsinkin alkoholin kulutusta. Ihmiset kyllä järkevästi osaavat valita itse omat elintapansa. Kun me vähänkin katsomme lehtiä, niin kyllähän sen huomaa, että alkoholittomat oluet ja muut tekevät tuloaan, mikä on selvä osoitus siitä, että ihmiset tekevät omia valintoja ihan tämän salin ratkaisuista riippumatta.

15.23 Timo Harakka sd: Arvoisa puhemies! Varmaankin suomalainen panimoteollisuus oli riemuissaan kuullessaan edustaja Elon ilmaisevan heille tukensa. Herra varjele tällaisilta tukitoimilta, että kun korotetaan olutveroa 2 prosenttia, niin edustaja Elo sanoo tämän olevan kädenojennus ja tukitoimi suomalaiselle panimoteollisuudelle, [Ari Jalosen välihuuto] vain sen tähden, että se on vähän pienempi veronkorotus kuin viinien osalta. No se on sitten ihan toinen kysymys, että miksi näin, ja siihen on olemassa, ikävä kyllä, varsin raadollinen peruste. Se perustelu on siinä, että Suomen olutverotus on jo nyt Euroopan huippua, ja myöskin väkevien osalta Suomen verotus on jo huippua. Viinien verotuksessa emme olleet aivan ykkösiä vielä, mutta tätä menoa tulemme olemaan. Sen perustelua on todella vaikea käsittää, mutta tällainen fiskaalinen perustelu ja tällainen sattumanvaraisuus-perustelu, ikävä kyllä, ei ole kestävää alkoholipolitiikkaa eikä kestävää veropolitiikkaa.

Kannattaa myös huomata, että tämän toimenpiteen fiskaalinen merkitys on täysin mitätön. Se on puoli promillea budjetin loppusummasta. Sekään ei ole kestävä tapa lähestyä näitä isoja ja tärkeitä kysymyksiä.

Nyt siis täytyy asettaa kyseenalaiseksi koko tämän veronkorotuksen syyt ja perustelut. Ainakaan kansanterveydellä tätä ei ole perusteltu, mutta sen sijaan suomalaisille elinkeinoille tässä aiheutetaan tarkoituksella melkomoista haittaa.

15.24 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! En suoraan muista, mitä edustaja Harakka äänesti, mutta jos oikein muistan, suuri osa sosiaalidemokraateista äänesti alkoholilain vapauttamista vastaan, [Timo Harakka pyytää vastauspuheenvuoroa] ja se jos mikä oli ni-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

menomaan elinkeinoelämällekin tärkeä kysymys. Edustaja Harakka voi vastata puolestaan, miten sen näkee.

Mitä tule tähän lainsäädäntöön, niin sanon tosiaan täysin avoimesti, että minun näkemykseni on se, että on parempi, että vähemmän nostetaan oluen verotusta ja hieman enemmän viinin, koska kyllä Suomessa nimenomaan tämä panimoteollisuus on se, joka tuottaa täällä olutta, ja sitä kautta tämä on meille parempi ratkaisu elinkeinopoliittisesti. Muutenhan tämä laki on, aivan niin kuin edustaja Viitanen oikein sanoi, fiskaalinen kysymys.

Mitä tulee sitten muuten alkoholiin, niin täytyy sanoa, että toisin kuin ehkä joistain puheenvuoroista voisi luulla, alkoholin kokonaiskulutus on laskenut jo vuosia. Ihan THL:n omista tilastoista voi tämän nähdä. Se, mikä minusta on huolestuttavaa ja mihin pitäisi saada muutosta, on se, että suomalaiset juovat vain 11 prosenttia käyttämästään alkoholista ravintoloissa. Tätä osuutta olisi syytä saada nostettua. Uusi laki, mikä nyt tuli alkoholin vapauttamisen osalta, ei tätä tilannetta muuttanut oikeastaan lainkaan, mikä on ehkä hieman yllättävääkin, mutta se, mikä tietysti voisi muuttaa, on se, että ensi hallituskaudella voitaisiin laskea anniskelun arvonlisäveroa. Uskon, että sillä olisi merkittävä vaikutus tähän kysymykseen, ja toivon, että tätä puolueet nyt sitten harkitsevat, kun mennään kohti vaaleja.

Todellakin tärkeää on huomata se, että kokonaiskulutus on laskenut, ja jos katsoo tätä trendiä, että nyt nostetaan hieman alkoholiverotusta ja sitten vastapainona on ollut alkoholilain vapauttaminen, niin nämä kuitenkin eivät ole muuttaneet sitä kokonaisnäkyä, että alkoholinkulutus Suomessa laskee. [Timo Harakka pyytää vastauspuheenvuoroa]

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Myönnän minuutin mittaisen vastauspuheenvuoron edustaja Harakalle.

15.26 Timo Harakka sd (vastauspuheenvuoro): Kyllä tänään, arvoisa puhemies, kuultiin jaostossa tilastoja, joissa tilastoitu alkoholinkulutus on noussut Suomessa tämän vuoden aikana ennakkotietoihin nojaten, ja nimenomaan kun katsotaan jakelukanavia, päivittäistavarakauppojen osuus on huomattavasti kasvanut. Tämä oli se hallituksen kädenojennus K-kauppiaille, Lidlille ja S-ryhmälle, joka ei todellakaan tuonut yhtään suomalaista valvotun ravintolaelinkeinon piiriin. Teillä olisi, arvoisa hallitus, ollut täydet mahdollisuudet tehdä toisin ja esimerkiksi alentaa sitä anniskelun arvonlisäveroa eikä lastata sitä seuraavalle hallitukselle — jolle varmaankaan ei ole kohteliasta muutenkaan esittää minkäänlaisia toiveita. Siis on olemassa tietoja, ennakkotietoja, että se on vaikuttanut myöskin kulutusta lisäävästi ja nimenomaan sinne, missä valvottua alkoholinkäyttöä ei ole, eli päivittäistavara-kauppaan eli pussikaljapuolelle.

15.27 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Niin kuin aiemmin tuossa sanoin, tehokkain tapa hillitä alkoholin väärinkäyttöä on vaikuttaa alkoholin saatavuuteen ja hintaan, mutta aivan vastaavasti, jos haluamme edistää jonkun tuotteen käyttöä, saatavuus ja hinta vaikuttavat myös siihen.

Aivan niin kuin Eestilä tuossa puheenvuorossaan nosti esiin, alkoholittoman oluen käyttö on lisääntynyt merkittävästi viimeisen vuoden aikana. Toivon, että vastaavien alkoholittomien tuotteiden käyttö lisääntyisi jatkossakin. Sinänsä oli tavattoman ikävää... Minähän tein aiemmin esityksen — johon hallituskin olisi voinut tarttua ja tämä sali olisi voinut tarttua, jos olisi halunnut edistää alkoholittomien juomien käyttöä ja saatavuutta — siitä, että niissä ravintoloissa tai anniskelupaikoissa, joissa on alkoholituotteita saatavilla, oli se sit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

ten alkoholillista olutta tai viiniä tai muuta, olisi velvoitettu olemaan tarjolla näistä tuotteista ainakin yksi alkoholiton vaihtoehto.

Toki tätä keskustelua käytiin paljon, onko viisastunut nuoriso osasyys tai järkevöitynyt keski-ikä syynä, mutta alkoholittomien oluiden käyttö on lisääntynyt, ja myös tarjontaa on tullut huomattavasti enemmän. Tuossa viime kesänä tein tämmöistä kuppilakierrosta, välillä ihan tarkoituksella pistäydyin, ja kysyin, että onko teillä mitään alkoholittomia vaihtoehtoja. Jossakin Pirkanmaallakin pienessä kuppilassa sanottiin, että kyllä, ja siellä oli ensimmäisenä kolme tai neljä alkoholitonta vaihtoehtoa tarjolla ja sanottiin, että selvä muutos on tapahtunut, että esimerkiksi moottoripyörällä liikkeellä olevat tai kesällä autolla matkailevat niitä kysyvät, ja niitä menisi tämän kauppiaan mukaan niin paljon kuin tarjolla olisi.

Mutta sitten toisaalta on edelleen tavattoman monia anniskelupaikkoja, hienompia ravintoloita tai pienempiä kuppiloita, puhumattakaan jäähalleista, joissa menee paljon myös alkoholillista olutta, joissa ei alkoholitonta, esimerkiksi olutta, ole lainkaan tarjolla, vaikka minua on valistettu — itse en ole koskaan ollut oluen ystävä, ihan makuseikoista johtuen, mutta joku tämmöinen vanhempi herrasmies minua valisti jossakin vaiheessa — että nykyisin on alkoholittomiakin oluita niin hyvänmakuisia olemassa, että mistäs sitä tietää, että niissä ei ole alkoholia ollenkaan, paitsi siitä, että ei humallu. Eli tietyllä tavalla tietysti, jos olisi tartuttu napakammin... Ajattelen esimerkiksi monia kuppiloita, anniskelupaikkoja, esimerkiksi näitä jäähalleja, sillä on tosi surullista, että alkoholillisia juomia siellä kyllä on eri vaihtoehtoja mutta ei edelleenkään välttämättä yhden ainutta alkoholitonta. No, niin kuin sanotaan, kysyntä lisää tarjontaa, elikkä [Ari Jalosen välihuuto] suosittaisinkin sitä, että siellä, missä liikutte, kysykää ohimennen [Puhemies koputtaa] alkoholittomia, niin että niitä haluaville tulisi enemmän [Puhemies koputtaa] niitä myös tarjolle.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Ja nyt listalla näkyy kolme puheenvuoropyyntöä. Otetaan ne tähän keskusteluun ja loput jätetään sitten, jos varaatte puheenvuoroja, näiden asioiden käsittelyn loppupäähän.

15.31 Pekka Puska kesk: Arvoisa puhemies! Neljä lyhyttä kommenttia.

Ensinnäkin edustaja Mattilalle: Tämä tilastoimaton kulutus on se, jota THL ja useat viranomaiset yhdessä seuraavat kuukausittaisilla kyselytutkimuksilla. Se ei anna ihan tarkkaa kuvaa, mutta trendit ovat aika luotettavia.

Edustaja Elolle näistä tilastoista: Meillä todellakin on viime vuosina ollut aika johdonmukainen, ehkä noin kolmen prosentin lasku alkoholin kulutuksessa, viime vuonna neljän prosentin lasku, ja nyt Valviran uusimmat tilastot puhuvat noin yhden prosentin lisäyksestä. Elikkä tämä lasku ja yksi prosentti merkitsee vaikutusta, joka on hämmästyttävän tarkkaan se, mitä me ennustimme.

Edustaja Eestilälle: Sanoitte, että verotuksella ja hinnalla ei voi vaikuttaa alkoholin kulutukseen, mutta tähän on vastoin kaikkea talouselämän lakeja. Kyllä hinta vaikuttaa kulutukseen. Hintajoustot tietysti vaihtelevat.

Sitten vielä edustaja Elolle: Me olemme aika monet samaa mieltä, että ravintolassa tapahtuva alkoholin nauttiminen on niin sanotusti valvottua nauttimista. Mutta kehitys on mennyt hullumpaan suuntaan, senhän me myöskin ennustimme. Sanoimme, että kun vahvaa alkoholia saa ravintolan ulkopuolelta helpommin, totta kai se siirtää kulutusta sinne. Ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

tämä, jota nyt ravintolaelinkeino ajaa, että ravintolan alkoholin verotusta sitten laskettaisiin, toki voi osin siirtää sinne, mutta vuorenvarmasti se lisäisi kokonaiskulutusta, ja se ei ole kyllä kovin hyvä asia. [Timo Harakka: Ja onko joustoakaan?]

15.32 Simon Elo sin: Arvoisa rouva puhemies! Tietysti on hyvä pohtia, että mistä kaikki lähti. Silloin kun tätä asiaa, alkoholilain vapauttamista, käsiteltiin hallitusohjelmaa varten, niin itse asiassa monen näkemys olisi ollut se, että 8,5 prosenttiin asti olisi vapautettu myynti kauppoihin, mutta siitä sitten erilaisten neuvottelujen kautta päädyttiin kompromissiin 5,5 prosenttia, ja sekin saatiin, sanotaanko, vaivoin, taistelun tuloksena tässä salissa läpi äänin 98—94. Eli ei tämä alkoholilain muuttaminen Suomessa helppoa ole — ehkä sen ei pidäkään olla. Mutta tämä oli se kompromissi, mihin päädyttiin. Sinänsä en katso, että 5,5 on vielä vahvaa alkoholia, että siinä sitten on muut tuotteet jo sitten kyseessä.

Mitä tulee edustaja Harakan puheenvuoroon, niin minä lämpimästi kannatan sitä linjaa, mitä siniset ovat edistäneet tällä hallituskaudella, eli on vapautettu alkoholilainsäädäntöä tältä osin, että vahvemmat oluet ovat kauppoihin tulleet. Minulla oli jo vaaliohjelmassani se, että kannatan myös viiniä kauppoihin, ja kannatan sitä myös ensi kaudella. Otankin [Timo Harakka: Mutta kalliimpana!] sen vapauden, että sanon seuraavalle hallitukselle tähänkin yhteyteen, että kannattaa se viinikin sinne kauppoihin vapauttaa ja sen lisäksi myös laskea sitä ravintola-anniskelun arvonlisäveroa. Kyllä ne kummatkin asiat voi tehdä. Tätä kokonaiskulutusta totta kai pitää koko ajan seurata, mutta tällä hetkellä tilanne tosiaan on se, että jo useamman vuoden ajan se on laskenut. Katsotaan, mikä on tämän vuoden osalta tilanne, ja seurataan useamman vuoden syklillä. Mutta siinä mielessä hyvään suuntaan on tässä monta vuotta jo menty.

15.34 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Täällähän käytiin pitkä keskustelu silloin alkoholilainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Kyllä hallituksen omienkin esitysten mukaan arveltiin käyvän juuri niin, että tässä tulee kansanterveydellisiä lisäkustannuksia sekä yhteiskunnallisia kustannuksia esimerkiksi niin, että poliisien tarve lisääntyy merkittävällä tavalla. Näitä laskelmia ja arvioita löytyy hallituksen omista esityksistä, ja siksi mielestäni silloin oli hieman ristiriitaista, että hallitus samaan aikaan lisää omilla esityksillään tämän tyyppisiä ongelmia yhteiskunnassa ja kustannuksia ja muita. Itse en nähnyt kovinkaan viisaana vapauttaa tätä alkoholilainsäädäntöä mainittuun suuntaan, koska kuitenkin hinta ja saatavuus vaikuttavat omalta osaltaan juuri niin kuin hallitus itsekin arvioi niiden vaikuttavan.

Puhemies! Todellakin, kuten sanottu, paljon suurempia merkityksiä niin kansanterveydellisesti kuin muutenkin, on ollut sillä, mitä on tapahtunut tässä alkoholilainsäädännön uudistuksessa, kuin sitten sillä, miten päätämme tätä alkoholiveroa käsitellä. Ja tässä tapauksessa korostan edelleen, että tämä muutos on fiskaalinen: sillä kerätään valtion kassaan kaiken kaikkiaan lisää tuloja. Terveysvaikutuksilla ei voi tätä perustella, valitettavasti, vaan ihan toisilla syillä.

Toinen varapuhemies Tuula Haatainen: Nyt annan puheenvuorot Eestilälle ja Tanukselle, ja sitten me siirrymme seuraavaan asiaan.

15.35 Markku Eestilä kok: Arvoisa puhemies! Minä luulen, että meistä jokainen kyllä oivaltaa sen asian, että jos alkoholin hinta merkittävästi laskee, niin se lisää kulutusta. Mut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

ta nehän ovat vain tämmöisiä hetkellisiä ilmiöitä ja piikkejä, ja oma käsitykseni on se, että alkoholinkulutus on vahvasti kulttuuriin sidoksissa oleva ilmiö. Minä olen aika monessa maassa tehnyt ihan mielenkiinnosta pölytestin: olen mennyt markettiin ja katsonut ihmisiä ja aina mennyt sinne, missä myydään raakaa viinaa ja kaikkea muuta, ja ihmeen vähän siellä porukkaa pyörii, ja kun olen sormella raapaissut toisesta pullosta, niin jää pölyä sormeen. Miten muualla maailmassa voi olla niin, että saatavuus on niin vapaata, että vaikka pirtua saa, ja siitä huolimatta alkoholinkulutus pysyy ikään kuin kohtuudessa? Se on kulttuuriin sidottu ilmiö. Ja sen takia itse olen samaa mieltä kuin täällä edustaja Elo, että ei se minun vaalikonevastaukseni miksikään muutu näittenkään juttujen perusteella, että minun mielestäni pitäisi ottaa seuraava askel ilman muuta jo ensi vaalikaudella, että viinit ruoka-kauppoihin, ja sitä kautta antaa ihmisille valinnanvapaus valita, mitä he haluavat juoda ja näin pois päin.

Minä uskon, että nykysukupolvi ja nuoret, jotka fiksusti suhtautuvat alkoholipolitiikkaan ja matkustavat maailmalla, eivät kyllä heilu jonkun parin prosentin veronalennuksen tai veronkorotuksen takia omassa alkoholinkulutuksessaan. He valitsevat omat linjansa. Minä olen nähnyt niin monen nuoren jo raitistuvan ja tavallaan edistävän terveitä elämäntapoja ja valitsevan alkoholittomat vaihtoehdot ja näin, ja minun mielestäni se on hieno kulttuuri. Ja kyllähän se täytyy sanoa, että myös vanhemmissa ikäluokissa tupakanpoltto vähenee, alkoholinkulutus vähenee, työpaikoilla ei enää sallita niin kuin ennen vanhaan, että joku haisee viinalle. Meillä on alkanut tulla ihan erinäköiset toleranssit, jotka oikaisevat vanhaa kulttuuria, joka oli silloin Venäjän-kaupan ajoilta aika rappeutuneessa tilassa, että selvästi mennään hyvään suuntaan. Olen edelleen sitä mieltä, että tämän salin ratkaisut eivät pitkällä jännteellä vaikuta niin paljon näihin asioihin kuin me itse täällä luulemme.

15.37 Sari Tanus kd: Arvoisa rouva puhemies! Aivan niin kuin edustaja Eestilä sanoi, niin tietysti ajattelen, että suurin osa nuorisosta on kyllä viisastunut ja alkoholinkäyttö monissa ikäryhmissä on vähentynyt. Se tietysti vain sitten, että meillä on myös nuoria, jotka tulevat ehkä rikkinäisemmistä taustoista tai joilla on haasteita elämässä muutenkin, niin kyllä tietysti silloin tartutaan helposti näihin voima-aineisiin, jos niitä on saatavilla, niin alkoholiin kuin muihinkin.

Mutta olisin halunnut tässä viitata siihen, minkä edustaja Viitanen nosti esiin, että kyllä esimerkiksi poliisien työmäärät ovat oikeasti lisääntyneet vähän toisin kuin edustaja Elo tuossa aiemmin puheenvuorossaan totesi. Muistaakseni toistakymmentätuhatta hälytystä enemmän on poliiseille tullut. Ja kun me tiedämme, että poliisien resurssit ja mitoitus ovat liian vähäiset muutenkin, niin tämä vielä lisänä.

Siihen, että alkoholittomia vaihtoehtoja tuotaisiin laajemmin saataville: toivoisin kyllä, kun hallitus miettii ja jos jatkossa, kuka sitten hallituksessa istuukin, näitä alkoholiasioita mietitään, että sitä velvoittavuutta tuotaisiin myös siihen, että alkoholittomia vastaavia vaihtoehtoja pitäisi olla saatavilla siellä, missä alkoholillisiakin myydään. Tässä tilanteessa täytyy nostaa Alkolle hattua: en ole paljon muissa kaupungeissa kiertänyt mutta Tampereella olen pistäytynyt kyllä Alkoonkin tämän alkoholikeskustelun myötä, ja täytyy sanoa, että siellä on kyllä erittäin hyvät valikoimat ja heti siinä ovensuussa pitkät rivit hyllyjä alkoholittomia vaihtoehtoja. Ja uskoisin tässä asiassa myös niin, että kun on tarjolla monenlaisia hyviä, laadukkaita alkoholittomia vaihtoehtoja, niin myös se edistää niiden kulu- tusta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 97/2018 vp

Tosiasiahan tässä on, ehkä loppuun on hyvä muistuttaa, että alkoholi, jos sitä oltaisiin tuomassa tänä päivänä markkinoille, niin alkoholi ei ikinä tänä päivänä saisi myyntilupaa. Se on selkeästi monissa tutkimuksissa todistettu niin vahvaksi solumyrkyksi aiheuttaen monenlaisia tuhoja soluissa monilla puolilla elimistöä, niin aivoissa kuin sydämessä, että sehän ei tänä päivänä saisi myyntilupaa millään muotoa. Ja siinä mielessä, kun me puhumme alkoholista, niin kuitenkin täytyy muistaa tämä tosiasia ja muistaa myös haasteellisimmissä olosuhteissa eläviä. Esimerkiksi haluan nostaa esiin raskaana olevat naiset, eli nuo pienet ihmiset siellä kohdussa, niin mitä he joutuvat kärsimään ja lopun elämänsä kantamaan, niin yhtenä esimerkkinä se on kyllä tavattoman kova hinta ja iskee hyvinkin räikeästi meidän silmillemme, mitä alkoholi voi saada aikaan. Siinä mielessä toivoisin, että alkoholittomien saatavuutta lisättäisiin, [Puhemies koputtaa] ja toivon mukaan sen puolen kuitus lisääntyy.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.